

Moto: Nu există artă a scrisului cu adevărat spontană: libertatea ei se măsoară cu ajutorul obstacolelor învinse“.

Nicolae MANOLESCU

După ce, în cronică noastră trecută, ne-am ocupat de umorul involuntar, pe care-l conțin aprecierile apodictice ale criticilor improvizați, s-a rădă să ne ocupăm acum și de umorul deliberat, pe care mizează nu o dată, în aprecierile ei dintre cele mai serioase, critica profesionistă. Nu legitimitatea umorului e cea care poate fi pusă în discuție, ci doar calitatea acestuia.

Iar dacă acceptăm că stilul e omul, va trebui să conchidem că și stilul criticii dramatice nu poate fi altul decât acela al oamenilor care-o practică.

Calitatea umorului e unul dintre cei mai sensibili indicatori ai stilului critic. Și aceasta pentru că umorul, intrând în componența scriiturii critice se distilează stilistic, în funcție de retortele de care dispune rafinamentul spiritual al fiecăruia. Din aceste retorte și în funcție de ele poate să iasă și ceva comparabil cu injurătura de mamă, dar și o urbană și subtilă ironie acidă, desfătătoare tocmai prin gradul ei de civilitate. Această ironie urbană a stilului critic nu stă însă la îndemina oricui.

E mult mai ușor să persiflezi, e mult mai ușor să te scandalizezi în numele unei vigilențe factice, e mai simplu și mai comod să trîntești din când în când câte-un epitet neaoș în valurile de neologisme emfactice, ca să-ți asiguri un amărit de umor sprintar, ghiduș și zglobiu. Și cit de simplu e apoi să ridiculizezi tot ceea ce n-ai înțeles, să bagatelizezi ceea ce era poate prea profund pentru tine, sau să fii acru (există și o astfel de „iro-

nie“) atunci când te-ai uscat prea mult ca să mai poți trăi bucuria și exuberanța ce ți se oferă.

Poți să spui, în astfel de cazuri, printre atâtea și atâtea altele, că distinsul critic sau bătaioasa cronicăreasă n-are umor? Fi-rește că are. Dar nimic nu ne împiedică să reflectăm puțin și la calitatea umorului, observând festele pe care le poate juca dorința irepresibilă de a

CRONICA CRONICII TEATRALE

Obstacolele umorului

avea umor, celor în cauză. Căci, și în cazurile mai rare, în care adevărul nu e pur și simplu sacrificat pe altarul dorinței de a avea umor, lipsa de stil a acestuia coboară brusc și iremediabil zborul discursului critic.

O să dăm un singur exemplu, căutând să nu cădem noi înșine în greșeala de a „ironiza“ ceea ce merită de fapt o discuție foarte serioasă. Într-o recentă cronică, semnată de o rubrică săptăminală de critică teatrală își exprimă cu franchețe punctul de vedere critic asupra piesei și spectacolului regizat pe o scenă bucureșteană chiar de către autorul dramatic. Nu intră în obiceiurile noastre să discutăm punctul de vedere al unui cronicar doar ca să dăm calificative aprecierii lui critice, așa că n-o vom face nici de data aceasta. Nu luăm deci în discuție, aici, justetea sau îndreptățirea punctului său de vedere și, cu atit mai puțin, nu discutăm legitimitatea ironiei ca procedeu critic. Ceea ce putem discuta însă este stilul critic, ca pro-

blemă de principiu, așa cum ni se dezvăluie el prin calitatea umorului.

Citâ vreme observațiile critice — mai mult sau mai puțin ironice — au în vedere textul dramatic și ceea ce și-a propus el să fie, citâ vreme o serie de alte observații critice — și ele, mai mult sau mai puțin ironice — privesc doar spectacolul teatral și ceea ce și-a propus el să fie, demersul critic se află, în principiu, pe terenul său propriu, al argumentației punctului de vedere, căreia și ironia îi mai poate da o mină de ajutor.

În momentul în care însă ironia iese cu bună știință din sistemul referințelor critice, căci nu se mai aplică nici la ceea ce și propusese piesa, nici la ceea ce și propusese spectacolul, ea rămâne, ca procedeu critic, fără obiect. Umorul, distilat stilistic, care funcționase pînă atunci ca ironie critică, decade din acest rang și se întoarce într-un stadiu primar, te-restru, atunci când autoarea cronicii ne comunică impresii din alte zone de percepție decât acelea ale receptivității critice „Vorbindu-se continuu despre mîncare, spectacolul nu reușește nici măcar să stîrnească... poftă de mîncare sau greață și nici curiozitate pentru rețetele culinare etalate“. Așa o fi, dar „frustritatea“ acestor impresii, oricît „umor“ ar avea, coboară indiscutabil nivelul discuției și are un efect de bumerang, căci riscă să bagatelizeze însuși comentariul critic, care iese, prin fraza citată, din sfera criticii teatrale, pentru a coborî în aceea a criticii... culinare.

Dincolo de piesă și de spectacol, dincolo de justetea sau injustetea punctului de vedere exprimat, impresia că „zbor jos“ a stilului critic nu mai e de natură să ne amuze.

MYOSOTIS